

Az oktatott ismeretanyag hasznosulása a tanító szakon

A Kaposvári Egyetem Csokonai Vitéz Mihály Pedagógiai Főiskolai Karán a tanító szak akkreditációs eljárására a 2005/2006-os tanévben kerül sor. A szak hitelesítési eljárása során nagyon sok szempontot vizsgáltat meg a Magyar Akkreditációs Bizottság az intézmény önértékelésén keresztül és a kijelölt szakértői által. Ennek egy lényeges területe, hogyan értékelik a képzésben résztvevők, a hallgatók és az oktatók, továbbá a közoktatási intézmények vezetői a szak kompetenciáinak érvényesülését a képzésben. Részletesen szükséges áttekinteni azt is, hogyan hasznosulnak az oktatott ismeretanyagok a gyakorlatban, hogyan követik a társadalomban, a közoktatásban felmerülő igényeket. A szak minőségfejlesztéséhez elengedhetetlen ezen területekről az érintettek véleményének rendszeres felmérése, elemzése, továbbá azok hasznosítása.

A szak kompetenciáit tekintve három (partneri) körben végeztünk kérdőíves vizsgálatot, amellyel a képzés iránti elégedettséget lehet értékelni. A vizsgálatban résztvevők egyrészt a 2004/2005-ös tanévben végzős nappali és levelező tagozatos hallgatók, másrészt az oktatók, illetve Somogy megye közoktatási intézményeinek igazgatói. A kérdőív kérdéseit úgy állítottunk össze, hogy az értékelések összehasonlíthatók legyenek, azaz mindegyik populáció ugyanazt a területet értékelte az ő saját aspektusából. A 9. kérdésben volt némi eltérés, mert az iskoláktól természetesen nem lehetett az oktatás szervezéséről véleményt kérni, így ott a munkahely szempontjából fontos területre – oktatási és nevelési folyamat szervezésére, a kollégákkal és szülővel való kapcsolattartásra – kérdeztünk rá.

KÉRDŐÍV

KEDVES VÉGZŐS HALLGATÓ! (TANÍTÓ SZAK, NAPPALI ÉS LEVELEZŐ TAGOZAT)

A KÜLÖNBÖZŐ SZAKOKON, KÉPZÉSEKEN SZERETNÉNK MEGISMERNI AZ ÖNÖK ELÉGEDETTSGÉT A TANULMÁNYOKKAL, A TANANYAGOKKAL, A SZOLGÁLTATÁSOKKAL KAPCSOLATBAN. KÉREM LEGYEN SEGÍTSÉGÜNKRE, HOGY VÉLEMÉNYÉNEK ISMERETÉBEN TÖRTÉNJENEK A JÖVŐBEN KARUNKON A SZAKFEJLESZTÉSEK, AZ OKTATÁSSZERVEZÉSEK.

AZ ÁLLÍTÁSOK ALATT TALÁLHATÓ SZÁMOK JELENTÉSE:

4 – NAGYON; 3 – RÉSZBEN; 2 – KISSÉ; 1 – NEM; 0 – NINCS VÉLEMÉNY

KÉREM BEKARIKÁZNI A MEGFELELŐ SZÁMOKAT!

1. A VÁRAKOZÁSNAK MEGFELELŐ KÉPZÉSBEN RÉSZESÜLTEM.

4   3   2   1   0

2. A MUNKAHELYEMEN JÓL HASZNOSÍTHATÓ ISMERETEKET KAPTAM.

4   3   2   1   0

3. A SZAKTÁRGYAKBAN A LEGKORSZERŐBB ISMERETEKET OKTATJÁK.

4   3   2   1   0

4. AZ ELMÉLETI ISMERETEK MELLETT FONTOSAK A GYAKORLATI ISMERETEK IS.

4   3   2   1   9

5. AZ ISKOLAI GYAKORLAT MEGALAPOZTA A PEDAGÓGUSI HIVATÁST.

4   3   2   1   9

6. A PEDAGÓGIAI, PSZICHOLÓGIAI TANULMÁNYOK JÓL ELŐKÉSZÍTETTÉK A SZAKTÁRGYI TANTÁRGY-PEDAGÓGIAI TANULMÁNYOKAT, AZ ISKOLAI GYAKORLATI TEVÉKENYSÉGET.

4   3   2   1   9

7. A SZAKTÁRGYI TANULMÁNYOK JÓL FELKÉSZÍTETTEREK AZ ÁLTALÁNOS ISKOLA 1–4. OSZTÁLYOS TANÍTÓI MUNKÁJÁRA.

4   3   2   1   9

8. A MŰVELTSÉGTERÜLET FELKÉSZÍTETT AZ 5–6. OSZTÁLYOS FELADATOK ELLÁTÁSÁRA.

4   3   2   1   9

9. AZ OKTATÁSSZERVEZÉS JÓL SZOLGÁLTA TANULMÁNYAIMAT.

4   3   2   1   9

10. EGYÉB, ÉS PEDIG .....

Az utolsó, 10. nyílt kérdésben bármely képzéssel kapcsolatos témában véleményt nyilváníthattak a kérdőív kitöltői:

- A hallgatók elsősorban a Tanulmányi Osztály oktatásszervezési munkáját kifogásolták.
- Az oktatók szerint a szakkönyvek, jegyzetek nincsenek meg minden esetben megfelelő példányszámban, továbbá jelzik, hogy nagyon eltérő az egyes évfolyamok hozzáállása, nagy különbségek vannak az általános, illetve a műveltségterületi képzésben, néhányan pedig a felsőoktatás finanszírozási problémáit említik.
- Az iskolák igazgatói felhívják figyelmünket a közoktatás legújabb törekvéseire, pedagógiáira, továbbá a használatos módszerekre. Szólnak a különböző tagozatokon tanulók eltérő felkészültségéről is. A végzett hallgatók felkészítésében nem tartják megfelelőnek az elmélet és a gyakorlat arányát, több gyakorlatot javasolnak. Megemlítik, hogy a hallgatók hozzáállása mennyire fontos a tanítói hivatásra való felkészítésben/felkészülésben. A végzett tanítók járatlanok az iskolai alapdokumentumok ismeretében, nehézséget okoz nekik azok kezelése. Az iskolavezetéssel, munkatársakkal, szülőkkel nehézkes a kapcsolattartás. Problémahelyzetekben tanácstalanok, konfliktuskezelési ismereteik hiányosak. Általában a kaposvári karon végzett tanítók felkészültebbek elméleti és gyakorlati területen is, mint más intézményből érkezők.

A kérdőíveket kitöltők száma az alábbi megoszlást mutatja:

HALLGATÓ NAPPALI – 44, HALLGATÓ LEVELEZŐ – 23, HALLGATÓ ÖSSZESEN – 67

OKTATÓ – 45, ISKOLÁK IGAZGATÓI – 30

MINDÖSSZESEN – 142

Végzős nappali hallgatói létszám: 70 fő, azaz 63% töltötte ki a kérdőívet.

Levelező tagozaton végzett hallgatók létszáma: 28 fő, azaz 82% válaszolta meg a kérdéseket.

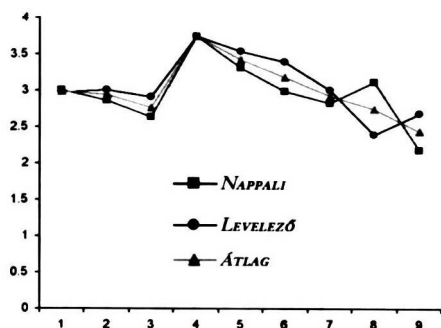
A szakon oktatók száma 77 fő, azaz 58% töltötte ki a kérdéssort.

Az iskolákba a kérdőív a Pedagógus-továbbképzési és Szolgáltató Intézet Hírlevele révén jutott el az igazgatókhoz, akiknek mintegy ötöde küldte vissza a kitöltött kérdőívet.

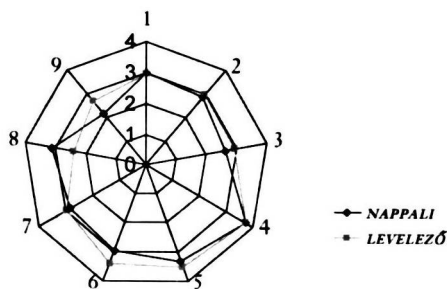
A kérdőívben tulajdonképpen vélemények kerültek megfogalmazásra, amelyeket egy attitűdskálán értékelhettek a vizsgálatban résztvevők. A legjobb értékelés 4-es szint volt, mert a korábbi években az 5 fokozatú értékelésben nagyon sokan jelölték a középű 3-as szintet, és ezáltal szinte értékelhetetlenné tették a kitöltött kérdőíveket. Ezért az egyes kérdések értékelését a különböző populációk egyes kérdésekre adott átlagai alapján tettem meg.

A kérdőívre adott válaszokat átnézve megállapítható, hogy eltérés mutatkozik a nappalis és a levelezős hallgatók véleménye között.

HALLGATÓI VÉLEMÉNYEK

HALLGATÓI ELÉGEDETTSÉG

Általánosságban elmondható, hogy a levelező tagozatos hallgatók elégedettebbek a képzéssel. A 8. kérdésben, a műveltségterületi felkészítésben viszont egyértelmű a nappali tagozatosok pozitív értékelése. E területen valóban a rendszeres, napi oktatói kapcsolat, a képzésben való részvétel az igényes felkészítés/felkészülés záloga.

Érdeemes megnéznünk a nappalis és levelezős hallgatók értékelési eltérését egy radar diagram ábrán is, amely szintén egyértelműen, jól érzékelheti a különböző hallgatói populáció eltérő véleményét. Az első két helyen szerepel, azaz leginkább elégedettek a hallgatók azzal, hogy képzésükben az elméleti ismeretek mellett fontosak a gyakorlati ismeretek (4) is, továbbá kiemelik, hogy az iskolai gyakorlat megalapozza a pedagógusi hivatást (5). Legkevésbé elégedettek a hallgatók az oktatásszervezéssel (9). Sajnálom, hogy pontosan abban a tanévben történt a kérdőívek kitöltése, amikor a Pedagógiai Főiskolai Kar az új

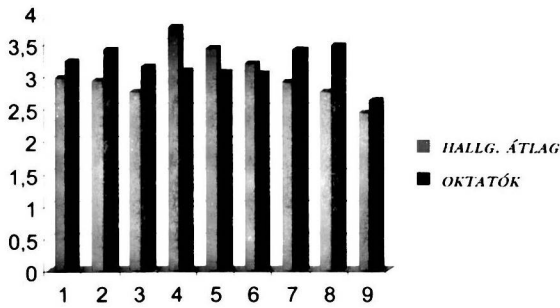
oktatási épületbe költözött. Sajnos minden ilyen nagy változásnak vannak olyan kedvezőtlen kísérő jelenségei, amelyek megnehezítik a napi oktatási tevékenységet. Remélhetőleg, hogy az elkövetkező végzős évfolyam már ezen a téren is kedvezőbb tapasztalatokat szerez.

Mindezek után vizsgáljuk meg ugyanezen szempontból a hallgatók, az oktatók és az iskolaigazgatók azonos, illetve eltérő véleményét.

KÉRDÉS	HALLG. ÁTLAG	OKTATÓK	IGAZGATÓK	ÁTLAG
1	2,98	3,23	3,17	3,13
2	2,93	3,41	3,23	3,19
3	2,76	3,14	3,24	3,05
4	3,74	3,09	2,60	3,14
5	3,42	3,07	2,83	3,11
6	3,18	3,03	3,28	3,16
7	2,91	3,41	3,20	3,17
8	2,75	3,46	3,07	3,09
9	2,43	2,63	2,59	2,55

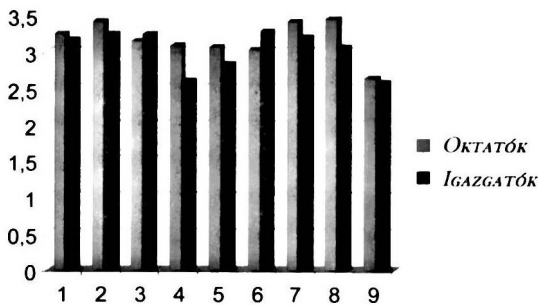
A három populáció válaszait együttesen értékelve, a véleménynyilvánítások átlagait megnézve megállapítható, hogy a négyfokozatú értékelési skálán az utolsó kivételével minden kérdéskörben hármast feletti eredményt kaptunk. Az utolsó hallgatói, illetve oktatói véleményt a fentebb már említett átköltözéssel lehet magyarázni; míg az igazgatói válaszokban azzal, hogy ezen témakörre valóban nagyobb gondot kell fordítanunk a képzésben. (Az oktatási, nevelési folyamatok, a kollégákkal, szülőkkel való kapcsolattartás nagyon lényeges a hallgatók felkészítésében, hiszen a sikeres pedagógiai munka elengedhetetlen feltétele.)

HALLGATÓI ÉS OKTATÓI VÉLEMÉNYEK

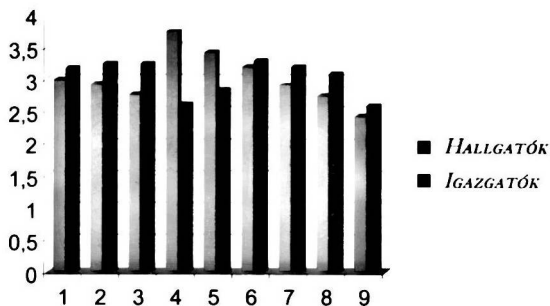
iskolai gyakorlattal (5), mint az oktatók. Az oktatók viszont a műveltségterületi és a szaktárgyi felkészítés mellett (8), az iskolában jól hasznosítható ismeretek elsajátítását értékelik

OKTATÓI ÉS IGAZGATÓI VÉLEMÉNYEK

tézményvezetőkkel előbb kapcsolatot kell kialakítani, hogy a jövőben közelítsenek egymáshoz a vélemények, és lehetőleg minél magasabbak legyenek az elégedettség mutatók.

HALLGATÓI ÉS IGAZGATÓI VÉLEMÉNYEK

értékeltek sokkal szigorúbban. Ez a két kérdéskör jól reprezentálja, hogy a fiatalok kevésbé

Amennyiben azonban két-két csoportot hasonlítunk össze egymással, érdekes következtetéseket kapunk.

Ebben ki kell emelni két-két kérdéskört, amelyekben egymástól nagyobb mértékben eltérő az oktatók és a hallgatók értékelése. A pedagógusi hivatásra való felkészítésben a hallgatók elégedettebbek az elméleti és a gyakorlati ismeretek elsajátításával (4), valamint az

iskolai gyakorlattal (5), mint az oktatók. Az oktatók viszont a műveltségterületi és a szaktárgyi felkészítés mellett (8), az iskolában jól hasznosítható ismeretek elsajátítását értékelik jobbnak (7) mint a hallgatók.

Az oktatói és igazgatói csoportnál a legnagyobb különbség az oktatók javára a szaktárgyi és a műveltségterületi felkészítésben (7,8) mutatkozik meg, az igazgatók pedig mindössze két területen, a pedagógiai és pszichológiai felkészítésben illetve a korszerű ismeretek elsajátításában értékelnek magasabban (6,3) mint az oktatók. Úgy tűnik, hogy az intézményvezetőkkel előbb kapcsolatot kell kialakítani, hogy a jövőben közelítsenek egymáshoz a vélemények, és lehetőleg minél magasabbak legyenek az elégedettség mutatók.

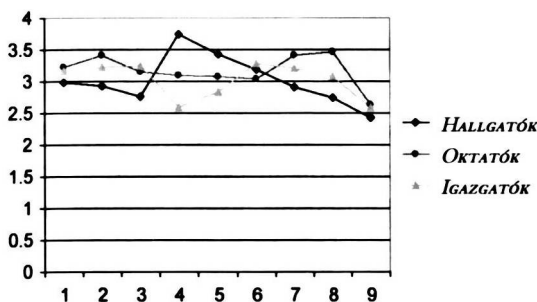
A hallgatók véleményét megnézve elmondhatjuk, hogy kellő kritikával nyilvánítottak véleményt. A munkáltatói oldal véleményével összehasonlítva megállapítható, hogy mindössze két kérdéskörben (4,5) – itt viszont sokkal nagyobb mértékben – elégedettebbek a hallgatók a felkészítésükkel. Ezek kifejezetten a gyakorlattal kapcsolatosak, amelyeket viszont az igazgatók

ismerik még az iskolai napi gyakorlat elvárásait, az igazgatók viszont elvárják, hogy a felső-oktatásból kikerülő fiatal azzal is tisztába legyen. A fenti két kérdéstől eltekintve mindenütt a munkaadói oldal értékelése pozitívabb.

Az alábbi diagramon együtt ábrázolva a három csoport véleményét megállapítható, hogy az 1. 6. és 9. kérdésben állnak egymáshoz legközelebb a vélemények, míg a 4. 5. és 8. kérdésben a legtávolabb. Azaz konkrétan, a tanító szak

képzése a vizsgálatban résztvevő csoportok várakozásának megfelelő, a pedagógiai és pszichológiai felkészítéssel viszonylagosan elégedettek, sajnos a szervezési, kapcsolattartói feladatokban hiányosságok tapasztalhatók. A gyakorlati ismereteknél és képzésnél, valamint a műveltségterületi felkészítésnél lévő legnagyobb eltérések okait fentebb már értékeltem.

ELÉGEDETTSÉG VIZSGÁLATA

ORSZÁGOS VISZONYLATBAN a tanítói létszám megtartása fontos feladat annak ellenére, hogy ugyan a demográfiai hullámvölgy eléri az alapfokú oktatást, ugyanakkor növekszik a sajátos nevelési igényű tanulók aránya. Ezen tendenciák országos és regionális szinten egyaránt tapasztalhatóak. Egyes régiókban – különösen beiskolázási területünkön – növekszik a nemzetiségi és az etnikai kisebbségi gyermekek számaránya az 1–6. osztályokban. Országosan ugyancsak emelkedik a tanulási, magatartási zavarokkal küszködő és a hátrányos helyzetű tanulók aránya. A képzés új irányaira és tartalmaira társadalmi igény és megrendelés tapasztalható (integrált nevelés, képességfejlesztés, gyermekvédelem stb.).

A képzési rendszernek biztosítania kell a gazdasági és társadalmi igényeknek megfelelő képzési és szakképzési szerkezetet, a megfelelő szakmai kínálatot és az egyéni aspirációkat is figyelembe vevő szaknaválasztás, szaknaváltás és a képzés menetében lehetővé váló pályakorrekció lehetőségét. A tanítóképzés nemcsak oktatásügyi, hanem szociálpolitikai és gazdasági kérdés is. A pedagógusképzéshez tartozó alapszakok közül a legnépszerűbbek közé tartozik a tanító szak, ahol a végzősök elméleti és gyakorlati felkészültségük alapján az általános iskola 1-6. osztályába járó tanulók oktatásának lesznek szakemberei. A tanítói pálya továbbra is népszerű a felvételizők körében. 2004-ben a szak még mindig a 12. legnépszerűbbnek bizonyult az összes felsőoktatási szakot alapul véve, a Kaposvári Egyetem Pedagógiai Főiskolai Kara az intézményi rangsorban (16 helyen van az országban tanítóképzés) az előkelő 6. helyet foglalja el.

A Kaposvári Egyetem szakjainak hallgatói létszámát tekintve a tanító szak a 2. legnagyobb létszámú szak, nappali, esti tagozatos képzésre egyaránt járnak a hallgatóink. Áttekintve a korábbi évek jelentkezéseit, évről évre két-háromszoros hallgatói túljelentkezés volt tapasztalható a szakra. A hallgatók elhelyezkedése Kaposvár város és a régió területén a kisteleplétes település szerkezet következtében viszonylag jó.

Diplomaszerzés után az általános iskolai tanításon kívül lehetőség van arra, hogy más területeken, könyvtárban, művelődési házban, egyéb kulturális intézményben, vagy akár a választott műveltségi területnek megfelelő intézménynél, akár a versenyszférában helyezkedjenek

el (fordító, informatikus, karvezető). A tanítói végzettségük elhelyezkedését javító tényező: az állami-önkormányzati fenntartású iskolák mellett megjelentek az egyházi, alapítványi intézmények; a kistelepülések helyi önkormányzatainak törekvése önálló iskolák létrehozására, megtartására; az iskolaszervezetet érintő változások. Tovább javította a tanítók elhelyezkedési esélyeit az a jogszabály-módosítás, amely kiterjesztette az alkalmazási lehetőségeiket az általános iskola 5–6. osztályára, a speciális képzéshez kötve az alkalmazhatóságot. A tanítói diploma így ma már többre jogosít mint akár egy évtizede. Korábban a tanító csak az alsó tagozat első négy osztályában végezhetett oktató-nevelő munkáját, 1994 óta a tanítói oklevél az első négy évben minden tantárgy oktatására képesít, valamint a tanítói diplomát szerző hallgató egy általa választott műveltségterületen elsőtől hatodik osztályig taníthatja növendékeit. Ez az egy terület szabadon választható a tanulmányok megkezdésekor, de mindenkinek a Nemzeti Alaptantervben szereplők közül kell választania. Ezek a területek: magyar nyelv és irodalom, idegen nyelv, matematika, ember és társadalom, természetismeret, ének-zene, vizuális nevelés, informatika, technika-életvitel- háztartástan és testnevelés-sport. A tanítóképzés folyamata nyitott, szükségszerű a tanítók speciális felkészítése a fent említett feladatok sikeres teljesítése érdekében. A tanítók képesek az integratív szellemű nevelésre és ezen belül a magas fokú differenciálást lehetővé tevő tanulási módszerek és technikák alkalmazására, a tanórai és a tanórán kívüli feladatok ellátására (napközi otthon, szakkörök, korrepetálás, kollégiumi fejlesztést, tanulmányi versenyekre való felkészítés stb.).

A tanítóképzés rendszere – a társadalmi igényeknek megfelelően – az egész életen át tartó tanulás folyamatában rugalmas, bővíthető, továbbépíthető rendszerre vált, amelynek következtében a formális és informális oktatási rendszerek közötti merev korlátok eltűntek. Ez lehetővé teszi, hogy az átképzések és szakirányú továbbképzések egységes rendszerre épüljenek ki.

A képzés során biztosítjuk annak lehetőségét, hogy hallgatóink megszerezhessék és végzésük után is folyamatosan megújíthassák a munkaerőpiacon való részvételhez szükséges készségeiket és ismereteiket, képesek az egész életen át tartó tanulás folyamatosan változó követelmény rendszeréhez igazodni.

A tanítók olyan sajátos szakmai csoportot képeznek, amely a társadalmi változások időszakában egyszerre képes identifikáló, képesség- és közösségfejlesztő, dinamizáló és egyben stabilizáló erőként működni.

A nemzetközi trendeket követve a képzési folyamat, illetve a tanítói továbbképzések eredményeként lehetővé válik a tanítók számára a multikulturális ismeretek, az integratív szemlélet és tudás valamint az informatikai ismeretek birtoklása.

A lineáris, többciklusú felsőoktatási képzési szerkezet bevezetésére a tanító szakon is 2006. szeptember 1-jétől kerül sor. Az önkormányzatok oktatási bizottságai, a Gyakorlóiskolák Egyesülete mint a munkáltató képviselői, illetve a szakmai véleményt nyilvánító Magyar Pedagógiai Társaság és az Óvó- és Tanítóképzők Egyesülete egyetértett a megfogalmazott képzési és kimeneti követelményekkel. A Kaposvári Egyetemen is a szakindítási engedély birtokában, ennek szellemében kezdődik meg a tanító alapszakon a képzést.

MAGYARORSZÁGON SZINTE ÁLLANDÓAN NAPIRENDELEN VAN az ide-

gen nyelvismeret, az idegen nyelven való kommunikáció kérdése. Egyes statisztikák szerint ugyanis a magyar lakosság mindössze 28 %-a beszél valamilyen idegen nyelven – félő, hogy elég nagy arányban csak egy idegen nyelven. Ugyanakkor az EU különböző bizottságaiba ilyen kérdések fogalmazódnak meg: Fontos-e az EU számára a nyelvi sokszínűség? Amire az a válasz, hogy a polgárok számára igen, mert a polgári életben, a nemzetközi munkaerőpiacon az érvényesülésüket a nyelvtudás elősegítené. Másrészt az is felvetődik, hogy nyelv ismerete (használni tudása) lenne célszerű (reális elvárás)? Hiszen például az angol nyelvvel sok országban „elbaldogulnának” az EU-tagországok polgárai. A válasz ezekre a kérdésekre nem egyértelmű, de az a kíváncsalom azért reálisnak látszik, hogy egy idegen nyelvnél többet tudjanak használni az állampolgárok. Ezeknek a kívánalmaknak és dilemmáknak az ismeretében tartottuk célszerűnek tájékoztatást adni profi nyelvoktatók, intézményeinkben dolgozó nyelvtanárok véleményéről és általuk végzett nyelvoktatás helyzetéről. Hiszen Magyarországon olyan felsőoktatási intézményről is olvashatók információk, amelyben a nyelvszakos tanárjelölteknek a tanári képesítő követelmények teljesítéséhez ún. „portfóliót” kell készíteniük – természetesen a tanult idegen nyelven. Mit tartalmazzon ez a portfólió? Erről olvashatnak *Petneki Katalin* egyetemi docens írásában: ÚJ PEDAGÓGIAI SZEMLE 2005. OKTÓBER, 118-125. P.

